

УДК 811.111'42

Лут К. А.¹, Старенкова Г. О.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-311м НУ «Запорізька політехніка»

АКТУАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ WORK В УКРАЇНСЬКІЙ ТА БРИТАНСЬКІЙ КАРТИНАХ СВІТУ

Лінгвокультурологічні розвідки сучасних науковців доводять, що впродовж останніх років фразеологічний фонд мови надає виключні можливості для вивчення співвідношення та взаємозв'язків між мовою та культурою, він дозволяє прослідкувати як історію становлення окремої лінгвокультурної спільноти, так і особливості її ментальної організації та концептуалізації мовної картини світу [5]. Хоча дослідники і вважають, що ментальність, менталітет і культура загалом відносяться до числа понять, які майже неможливо визначити, саме аналіз фразеологічних одиниць та паремій дає змогу описати ці поняття [4].

Увагу лінгвістів привертають, насамперед, основні «базові» концепти, які найчастіше пов'язані з культурою народу й найяскравіше відбивають специфіку його мовної свідомості [1]. Серед таких концептів особливе місце посідає концепт WORK, який є складним і багатостороннім. Концепт WORK, обраний нами як об'єкт дослідження, є значущим в системі соціальних понять, так чи інакше детермінує функціонування кожного суспільства. Він багато в чому визначає структуру і зміст інших базових концептів мовної свідомості.

Фразеологізми та паремії на позначення концепту WORK складають окрему групу в англійській та українській мовах, та їх дослідження є актуальним, оскільки дозволяє виявити відношення британської та української лінгвокультурної спільноти до праці й відображає менталітет нації. Концепт WORK розглядається як діяльність, що потребує фізичних та розумових зусиль або виконується постійно; обов'язок, який є частиною роботи; результат виконання роботи; фізична праця; важка неприємна робота, яка виконується довгий період часу. Зокрема, в українській мові ПРАЦЯ визначається як доцільна діяльність людини, спрямована на збереження, видозміну, пристосування середовища проживання для задоволення своїх потреб, на виробництво товарів і послуг, а також як процес адаптації людини до зовнішнього середовища [2].

Лексема *work* належить до загальних назв і за морфологічною будовою є простим іменником, адже складається з однієї кореневої морфеми. Взагалі в англійській мові слово *work* вважається незлічуваним іменником (*The principle of equal pay for equal work has now been accepted*) [6], але варто

зазначити, що може вживатися у якості злічуваного з неозначеним артиклем (*Some people say that this picture is a work of genius*) [7], у цьому випадку *work* означає витвір мистецтва, створений художником або композитором.

А тепер встановимо взаємозв'язок між поняттям «концепт» та фразеологією. Сучасні лінгвістичні розвідки спрямовані на виявлення кумулятивної функції мови та вербалізації знань про навколишній світ у мові [3]. У цьому зв'язку особливого значення набувають дослідження фразеологічних одиниць на позначення роботи, які демонструють кумулятивні ознаки. Останні залишаються недостатньо вивченими, незважаючи на те, що фразеологічні одиниці (ФО) знаходяться в центрі уваги мовознавців [5]. На основі цього виділимо групи фразеологізмів, що вербалізують концепт WORK:

Перша група – робота як діяльність (*in work, line of work*). У свою чергу, робота розглядається як процес, що дозволяє людині досягти гарного результату. У цьому сенсі розуміння роботи граничить з чудом: *work wonders, work miracles; робота окриляє, слова – полова, а праця – диво*.

Друга група – ставлення людини до роботи. Фразеологічний фонд сучасної англійської та української мов відображає ставлення, яке може бути як позитивним (*work like magic; робота неначе якесь диво*), так і негативним (*work like a horse; пахати як кінь, робити як чорний віл*). При цьому, високо цінується працелюбність: *work one's fingers to the bone; працювати до останнього поту*. Негативної оцінки робота може зазнавати, якщо людина перепрацює, у такому випадку робота може призвести до смерті: *work sb to death, work till/until you drop; працювати до останнього подиху, працювати за трьох*.

Третя група характеризує фразеологічні одиниці, які розкривають якості, що виявляються в процесі роботи. В людині цінуються такі якості, як наполегливість та цілеспрямованість, що є передумовою досвіду та запорукою успіху роботи – *practice makes perfect; прикладати титанічні зусилля, горіти на роботі*. Цінується повторення, особливо, що стосується розумової діяльності – *repetition is the mother of learning; доки не вприми, доти не вміти*.

Для англійської мови характерне вживання більшої кількості паремій на позначення саме систематичності та чіткого виконання роботи, що описують компетентність і розум. Ентузіазм у роботі прирівнюється до приємної схвилюваності, зацікавленості та готовності приступити до роботи.

Установлено, що фундаментальними для осмислення роботи як процесу в українській культурі, що забезпечує базові потреби людини, є діяльнісно-результативні відношення типу працювати → їсти та їсти → працювати, що, ймовірно, мотивують важливість результату роботи і в цьому пов'язують її із матеріальним станом – більшою мірою достатком, але не багатством.

Важливим сегментом концепту «робота» є сфера домашнього господарства із традиційним розподілом занять між чоловіком та жінкою.

Таким чином, фразеологічні та паремійні одиниці на позначення «роботи» відображають традиційні цінності британського та українського суспільства, відповідно до яких робота посідає важливе місце серед цінностей спільноти. З іншого боку велика увага приділяється засудженню неробства, яке розбещує особистість та вступає у протиріччя з базовими цінностями обох культур. Аналіз фразеологічних одиниць, що вербалізують концепт РОБОТА, дозволяє виділити наступні групи ФО: робота як діяльність; як процес; якості, які виробляє робота; відношення до роботи; характер роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алефиренко, М. Ф. Фразеологія та культура / М. Ф. Алефиренко // Мова та культура. – Частина I. – К. : Колегіум, 1993. – С. 67-68.
2. Англо-український фразеологічний словник / уклад. К. Т. Баранцев. – 2-ге вид., випр. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2005. – 1056 с.
3. Кочерган, М. П. Загальне мовознавство / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 2003. – 464 с.
4. Селіванова, О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд) / О. О. Селіванова. – К. : Фітосоціоцентр, 1999. – 148 с.
5. Южченко, В. Д. Народження і життя фразеологізму / В. Д. Южченко. – К. : Рад. школа, 1988. – 144 с.
6. Online OXFORD Collocation Dictionary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.freecollocation.com/search?word=home>.
7. Oxford Learner's Dictionaries [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>